

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תפנית ההשערה: אהנה, סליק – סוף-ספוק (נקראים קוסרים ותפקידם) – להגביל; מונה – רבוי; מנהך פשטא – מוציא ממשט; מרשא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממשע, לא ממש; טפא = טרשא – שני
משמעות, רבוי מתפשט; מרשא טפא – קב' שעשויה לגדול, תור רבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; מרשא תביר טפא – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; תביר מרשא טפא – קבוצה שההלכה
הלה רק על חלק מפרטיה; מנהך – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; ססק – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3;
רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי ספוק – הקיש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"א – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישימעאל; תלישא-קטנה = תרשא –
דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

שתי קבוצות של טעמים תחתונים המובילות תבנית סוגרת דיבור. תבנית **דרגא תביר (מרשא) טפא** תפקיד תדיר הוא קבוצת פרטים קשורים בנושא מסוים אשר לכתחילה חל על כל אחד הענין או ההלכה הנידונים או הם מצטרפים ביחד לגבי הנושא או ההלכה הנידונים. תבנית **מרשא תביר (מרשא) טפא** תפקיד תדיר הוא קבוצת פרטים קשורים בנושא מסוים אשר לכתחילה לא חל על כל אחד הענין או ההלכה הנידונים או הם לא מצטרפים ביחד לגבי הנושא או ההלכה הנידונים.

1.1 שמות פקודי לח, כא

שמות תצוה כח, ס [טו] ועשית חשן משפט מעשה חשב כמעשה אפר תעשנו זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משוך

תעשה אתו: [טז] רבוע יהיה כפול זרת ארכו וזרת רחבו:

[כ] והטור הרביעי תרשיש ושהם וישפה משפצים זהב יהיו במלואתם:

שמות תצוה כח, כ: והטור הרביעי תרשיש ושהם וישפה משפצים זהב יהיו במלואתם:

שמות תצוה כח, כא:

והאבנים תהיין על שמות בני ישראל הנה שתים עשרה על שמתם

פתוחי חותם איש על שמו תהיין לשני עשר שקבט:

שמות פקודי לט, פ [ח] ויעש את-החשן מעשה חשב כמעשה אפר זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משוך:

[ט] רבוע יהיה כפול עשו את-החשן זרת ארכו וזרת רחבו כפול: ...

[יג] והטור הרביעי תרשיש שהם וישפה מוספת משפצת זהב במלואתם:

שמות פקודי לט, יד:

והאבנים על שמות בני ישראל הנה שתים עשרה על שמתם

פתוחי חתם איש על שמו לשנים עשר שקבט:

פי' **רש"י** ב-**(שמ' תצ' כח, כ)** **משפצים זהב יהיו הטורים במלואתם** - מוקפין משבצות זהב בעומק שיעור שיתמלא בעובי האבן; זהו לשון **במלואתם**. **[בשיעור מלוי עביין של אבנים יהיה עומק המשבצות, לא פחות ולא יותר]** בגירסת הכת"ר הממוחשב.

בעה"ט השוה **אדם פטרה** וגו' **(לט, י)**, לנאמר בנביא **(יחזקאל כח, ג)** **בערן גן-אלהים היות כל-אבן יקרה מסכתא אדם פטרה** (והלהם תרשיש שהם וישפה ספיר נפך וקרבת וזהב מלאכת הפיד ונקב"ד כד ביום הפראך כוננו:) מלמד שנודמנו להם אבני אפור מגן עזן.

טו: אלו **והאבנים** שב**(שמ' תצ' כח, כא; פקודי לט, יד)**

רבינו בחיי ביאר על **(שמ' תצוה כח, טו)** **והאבנים** ודע כי נמצא כתוב בספרי חכמת הטבע, כי כל האבנים היקרות שהם עקריות ושרשיות אינן אלא י"ב והם אבות לכל שאר האבנים, וכל השאר מיניהם ענפיהן ותולדותיהן. ומכאן למד **התורה** כי האבנים האלו הם שרש כל האבנים הטובות בעולם.

רבינו בחיי וראיתי בספר האבנים שחברו הפילוסוף, שהאבנים צריכות טהרה, וידוע מסגולתם שהנושא אותם בטומאה יתבטל כחם אלו או יחלש, ואם ישוב ויטהר תחזור האבן לכחה הראשון כבתחלה, והסכה והטעם בזה לפי מעלות רוחניות הכח העליון שהאבן מושכת ממנו שהוא מדבק בטהרה ומתרחק מן הטומאה,

רבינו בחיי (שמ' תצוה כח, כ) **משפצים זהב יהיו במלואתם**. כלומר האבנים יהיו במלואותם משובצים זהב, והכתוב יצוה שיהיו

האבנים על הזהב והאותיות על האבנים, והיו שבעים ושתים אותיות כנגד שבעים ושתים שמות. ... **והאבנים** היקרות למעלה מן הזהב. **והאבנים** בסיס לאותיות, וכן דרך לעשות בסיס מן הנקלה לנכבד ואם כן האותיות עקר הכל שבהם נברא העולם שכל הקנינים נמצאים בו:

והאבנים - תלישא-גדולה, ענין של מתיצה, ע"פ **תורה שלמה מילואים**, באבני החושן היו כתובים בכל אבן שם השבט ותחומו,

(כח, כא) **והאבנים** - תלשא, **(לט, יד)** **והאבנים** - תלשא, כל אחד מהם בא ללמד תפקיד תלשא משלו, ועשוי ללמד אלפניו ולאחריו, כך שעשויים להיות כאן כארבעה תפקידי תלשא. נזכיר כי בין תפקידי תלשא - תרשא לדרוש שיעורין, חציצין, מחיצין, בעל בחינה נעלה, מקור.

לפי השיטה המציעה נקודות קשר בין טעמי המקרא לתורה שבע ע"פ, משוער, כי כל אחד מטעמי התלשא (תלישא גדולה) במלים **(כח, כא)** **והאבנים** - תלשא, **(לט, יד)** **והאבנים** - תלשא, בא ללמד תפקיד תלשא משלו, ועשוי ללמד אלפניו ולאחריו, כך שעשויים להיות כאן לפחות ארבעה תפקידי תלשא. נזכיר כי לפי ההשערה בין תפקידי תלשא - תרשא לדרוש שיעורין, חציצין, מחיצין, בעל בחינה נעלה, מקור. וכך מתקבלים מהפירושים שהובאו לעיל תפקידי טעמי תלשא בשני הפסוקים:

א. בחינה נעלה של אבנים שורש כל אבני העולם (אפשר כי א ו-ב הם ענין אחד)

ב. בחינה נעלה של אבנים מושכות מעלות רוחניות מכה עליון, אבל לא לעצמם אלא מפני שנושאים האותיות שבהם נברא העולם ובצירוף עם כהן גדול טהור והשמות הקדושים באורים ותומים מגלים דבר ה'.

ג. נציע ש-**והאבנים (כח, כא)** המלה מלמדת לכתוב לפניה ואלו הן הפסוקים המפרטים את אבני החושן המשפט **(כח, טו - כ)**.

ההשערה היא שטעם תלשא מלמד על כעין שיעור שעל אבני החושן נחקקו בפתוחי חותם שבעים ושתים אותיות שמאירות תשובות (שמות האבות, שמות השבטים, המלים "שבטי יה"). מספר ע"ב בא כנגד שבעים ושתים שמות הכתובים בקלף שהוכנס בין כפלי החושן (ע"ב השמות הכתובים בקלף כל אחד בן שלוש אותיות, כאשר כל אות יוצאת בסדר מסוים מאחד משלושה פסוקים ב-**(שמ' בשלח יד, יט - כא)** שבכל אחד ע"ב אותיות, אות מכל פסוק).

ד. נציע השערה שטעם מלת **והאבנים** (לט, יד) תלשא בתפקיד שיעור מלמד לכתוב לפניו אלה פסוקי שיבוץ אבני בחושן (לט, ח -

יג) ובא ללמד **שיעור מלוי עביין של אבנים יהיה כעומק המשבצות, לא פחות ולא יותר** ע"פ **(רש"י עה"ת כח, כ)** בגירסת הכת"ר הממוחשב. אבל אפשר שזה נלמד מהכתוב עצמו, לכן אפשר להוסיף דרך הלימוד שב(ה).

ה. תלשא בתפקיד מתיצה - תחומי השבטים היו כתובים באבנים **(תורה שלמה)**. טט - אותיות אלו לא נספרו בע"ב אותיות וכנראה לא האירו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
 תמצית ההשקפה: אֲתָנָה, סֹלֶק = סוף-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מוֹנֵה – רבוי; מִדְּקָן פִּשְׁטָא – מוציא מפשט; מִרְכָּא = מִרְכָּא, רְבוּי; דְּרָגָא – מִצְרָף; תְּבִיר – מחלק; מִמְעַט, לא ממש; טַפְחָא = טַרְחָא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מִרְכָּא טַפְחָא – קב"ש שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דְּרָגָא תְּבִיר טַפְחָא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מִרְכָּא תְּבִיר טַפְחָא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תְּבִיר מִרְכָּא טַפְחָא – קבוצה שההלכה הולך רק על חלק מפרטיה; מִקָּן – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פִּסְקָא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זִקְרָא סְגִיל – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פִּשְׁטָא – פשוט, 1; זִקְרָא קֶטֶן – 2; זִקְרָא גְדוֹל – 3; רְבִיעַ – 4; ... זִקְרָא קֶטֶן ... זִקְרָא קֶטֶן כְּחֵצֵי פִּסְקָא – הקיש; השלישייה; קִדְמָא – סדר קדימות; אֲזֵלָא = גֵּרֵשׁ = גֵּרֵשׁ־יָא – יוצא מהענין; קִדְמָא אֲזֵלָא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תְּלִישָׁא קֶטֶן – תִּרְסָא – דרוש בפסוק שני, מִחֲצֵיתָא תְּלִישָׁא גְדוֹלָה = תְּלִישָׁא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מְחִיצָה; פִּרְ – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

רבינו בחיי (שם' תצוה כח,ל) וכלל הדבר באורים ותומים שהיו שמות קדושים, מכחם ידע הכהן העתיד וישמיע לכל שואל הבאות, והשמות האלה שני חלקים: האחד מכחם יאירו אותיות השבטים הקבוצים באבני חושן והם הנקראים "אורים" בהיותם מאירים לעיני הכהן, השני מכחם יבא בלב הכהן שידע להצמיד ולחבר האותיות ולהוציא התיבה מהם כדי שיהא מכוין בתשובת השאלה, ומכח השמות האלה היה לב הכהן תמים בידיעת האותיות, וברוח הקדש שבו יבא בלבו כי זה חבורן וסדרן והם הנקראים "תומים" ושני חלקי השמות הקדושים האלה הנקראים "אורים ותומים" על שם פעולתם היו נתונים בן כפלי החושן, כי על כן היה כפול, ... והענין היה מדרגה ממדרגות רוח הקדש למעלה מבת קול ולמטה מן הנבואה.

בבלי יומא עג,ב

רבי יוחנן אומר: בולטות, ריש לקיש אומר: מצטרפות. - והא לא כתיב בהו צד"י! - אמר רב שמואל בר יצחק: אברהם יצחק ויעקב כתיב שם. - והא לא כתיב טי"ת! - אמר רב אחא בר יעקב: שבטי ישורון כתיב שם. מיתביבי: כל כהן שאינו מדבר ברוח הקדוש ושכינה שורה עליו - אין שואלין בו, שהרי שאל צדוק ועלתה לו, אביתר ולא עלתה לו, שנאמר (שמואל ב' טו) ויעל אביתר עד תם כל העם וגו'. - סיועי הוה מסייע בהדייהו.

רש"י מסכת יומא דף עג עמוד ב

שמאירין את דבריהם - מפרשים את דבריהן. **משלימין את דבריהן** - כדאמרן: אין גזירתן חוזרת. **סיועי הוה מסייע** - כהן כהדי אורים ותומים, הלכך אם כהן כשר היה וראוי לשרות שכינה עליו האותיות בולטות או מצטרפות על ידו כשנשאלין בו, ואם לאו לא בולטות ולא מצטרפות.

שם' תצוה כח,כא **והאבנים תהיין** - אזלא-גרש **על-שמות בני-ישראל שתים עשרה** - דרגא תביר מרכא טפחא, **על-שמותם**

התבנית דרגא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים שעל כל אחד מהם חל הענין המדובר או שמצטרפים לענין אחד. **שמות פקודי לטי, והאבנים על-שמות** - קדמא **בני-ישראל הנה שתים עשרה** - מרכא תביר מרכא טפחא, **על-שמותם** התבנית מרכא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים שלא על כל אחד מהם חל הענין המדובר או שאינם מצטרפים לענין אחד

נשלב תבניות הטעמים בתוך הבאור של אנציקלופדיה תלמודית כרך א, [אורים ותמים] טור שצד

קבלת התשובה (לשאלה באורים ותומים) נחלקו אמוראים: ר' יוחנן אומר (**מתבא**) **תהיין** - אזלא-גרש, אותיות המענה) בולטות (אזלא-גרש במובן של יוצא, בולט), ריש לקיש אומר מצטרפות⁴¹. **תהיין** - אזלא-גרש **על-שמות בני-ישראל שתים עשרה** - דרגא תביר מרכא טפחא, ענין של צירוף). **ופירשו**: מאותיות אבני החושן שכתובים עליהן שמות שבטי בני ישראל והאבות⁴² היו בולטות אותיות התשובה, כגון עי"ן משמעון ולמ"ד מלוי וה"א מיהודה, ולר' יוחנן לא היו האותיות זזות ממקומן (**זלט**) **בני-ישראל הנה שתים עשרה** - מרכא תביר מרכא טפחא, ענין שאין האותיות מצטרפות). אלא בולטות בלבד (**תהיין** - אזלא-גרש במובן של יוצא) והכהן היה מצרפן, ולריש לקיש היו מצטרפות מאליהן⁴³. הצירוף לר' יוחנן היה על ידי שרוח הקדוש לובש את הכהן ומביט בחושן ורואה בו במראה הנבואה "עלה" או "לא תעלה" באותיות שכולטות מן החושן כנגד פניו⁴⁴. **על-שמות בני-ישראל שתים עשרה** - דרגא תביר מרכא טפחא, ענין של צירוף).

ויש אומרים שהאותיות בולטות זו אחת זו ולפי סדר בליטתן ידע הכהן לצרפן⁴⁵ (**מתבא**) **תהיין** - אזלא-גרש במובן יוצא **על-שמות בני-ישראל שתים עשרה** - דרגא תביר מרכא טפחא, ענין של צירוף בסדר יציאה).

ויש שכתבו שהאמוראים אינם חולקים כלל אלא כל אחד מוסיף על דברי חברו, כי השם היה בין כפלי החושן⁴⁶ וכשהיה הכהן מכוין בחלק השם שנקרא אורים, (**זלט**) **על-שמות** - קדמא, בשם הראשון של הצירוף אורים ותומים). היו האותיות של האבנים בולטות ומאירות בלי סדר **בני-ישראל הנה שתים עשרה** - מרכא תביר מרכא טפחא, ענין שאין האותיות מצטרפות בסדר המענה) וכשהיה חוזר ומכוין בחלק השני של השם הנקרא תומים (**תהיין** - אזלא-גרש, השם השני היוצא אחר הראשון), היו האותיות מצטרפות ונעשות תיבות⁴⁷ **על-שמות בני-ישראל שתים עשרה** - דרגא תביר מרכא טפחא, ענין של צירוף). ובירושלמי נחלקו אם הכתב היה בולט או שהכהן שמע בנבואה קול שמישב⁴⁸.

אין שואלים על שני דברים כאחד, אלא שלאחר ששאל על אחד והשיבו לו חוזר ושואל על השני, ואם שאל שני דברים כאחד אין משיבים לו אלא על הראשון בלבד⁴⁹, ויש אומרים שמישיבים לו על השני ולא על הראשון, ויש אומרים שאין משיבים לו לא על הראשון ולא על השני⁵⁰. ואם הוצרך לשניהם משיבים לו על שניהם⁵¹, כגון שהיה הדבר נחוץ ואין שהות להמתין⁵². ויש מפרשים כגון ששני הדברים צריכים זה לזה, כשאלת דוד: ארדוף אחרי הגדוד הזה האשיגנו⁵³, שהשיבוהו על שניהם, שרדיפה והשגה צריכות זו לזו⁵⁴. **במענה לשאלת שני דברים** ביחד מתקבלת רק תשובה אחת (**זלט**) מרכא תביר מרכא טפחא מלמד אי צירוף) (**מתבא**) דרגא תביר מרכא טפחא מלמד צירוף במענה אם הוצרך לשניהם)

אנציקלופדיה תלמודית הערות כרך א, [אורים ותמים] טור שצד

41. יומא עג,ב. 42. ע"ע אבני חושן ואפוד: אבני חושן. 43. רש"י יומא שם. 44. רמב"ם שם. 45. אברבנאל פ' תצוה; מהרש"א יומא שם. 46. ע"י לעיל. 47. ריטב"א שם. וע"י רמב"ן עה"ת פ' תצוה שם. 48. יומא סוף"ז. 49. יומא עג א; רמב"ם שם הי"ב. 50. ירושלמי שם. 51. בבלי שם לגירסת רש"י שם ב, וכ"ה גי' כ"י, ע"י ד"ס. 52. רש"י שם, לגירסתו. 53. ש"א ל ח. 54. ריטב"א שם, וגירסתו: ואם הוצרך הדבר לשנים, וכן הגרסא לפנינו.

נציג רמז לשם ע"ב ולסידור האותיות המאירות למלים

שמות תצוה כח,כא: על-שמות ב - בכעין מידת מחסירים ומוסיפים ומקבלים "ל-ע"ב שמ(ו)ת"

והאבנים תהיין על-שמות בני-ישראל שתים עשרה על-שמותם ממלת ישראל ס"ת למ"ה מה"ל הל"מ = מל"ה מל"ה מל"ה

שמות פקודי לטי, והאבנים על-שמות - בכעין מידת מחסירים ומוסיפים ומקבלים "ל-ע"ב שמ(ו)ת"

והאבנים על-שמות בני-ישראל הנה שתים עשרה על-שמותם ממלת ישראל ס"ת לה"מ מה"ל הל"מ = מל"ה מל"ה מל"ה

(כח,כא) על-שמות תהיין - זקף-קטן זקף-גדול מרמז לפעולת גי' במלים 100 + 346 + 475 = 921 = תתקכ"א

והפרש מגי' המלים זק"ף-קט"ן זק"ף-גדול"ל = תקע"ו = 576; 576 - 921 = 345 = שמ"ה = שה"ם = מש"ה = א"ל שד"י (ראה פר'

שם' וארא כי זה שם המשדד ומרכיב תכונות הטבע, כאן גלוי רצונו דרך אבות אבני הטבע) = מקר"ה = ר"ק מ"ה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמתית – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
 תמצית ההשערות: אֲתָנָה, סְלוּק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מוֹנָה – רבוי; מוֹחֵף פִּשְׁטָא – מוציא מפשט; מִרְכָּא = מאריך; רבוי; דְּרָגָא – מצרף; תְּבִיר – מחלק, ממשע, לא ממש; טַפְסָא = טרפא – שנוי
 משמעות, רבוי מתפשט; מִרְכָּא טַפְסָא – קב"ש שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דְּרָגָא תְּבִיר טַפְסָא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מִרְכָּא תְּבִיר טַפְסָא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תְּבִיר מִרְכָּא טַפְסָא – קבוצה שההלכה
 הלה רק על חלק מפרטיה; מִקְף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; סִסְק – סדור שנתלק, השלם והחלק נדרשים; זִרְקָא סְגִיל – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פִּשְׁטָא – פשוט, 1; זִקְף-קָטָן – 2; זִקְף-גָּדוֹל – 3;
 רִבֵּעַ – 4; ... זִקְף-קָטָן ... זִקְף-קָטָן בחצי פסוק – הִקְשׁ; השלישית: (קִדְמָא – סדר קדימות; אֹלָא = גֵּרֵשׁ = גֵּרֵשׁ־יָסֵף – יוצא מהענין; קִדְמָא וְאֹלָא – מלמד) דרוש בפסוק כבענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תְּלִישָׁא-קָטָנָה = תרסא –
 דרוש בפסוק שנוי, מוציאה; תְּלִישָׁא-גָּדוֹלָה = תִּישָׁא – דרוש בפסוק ולפניו שנוי, מוציאה; פִּזְרָא – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.2 שמות פקודי לה, כא (התשע"ד)

שמות פקודי לט, יט:

וַיַּעַשׂוּ שְׁתֵּי טַבְעֹת זָהָב וַיִּשְׂימוּ עַל-שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן

עַל-שְׁפָתוֹ אֲשֶׁר אֶל-עֵבֶר הָאֶפֶד בֵּיתָהּ:

זָהָב וַיִּשְׂימוּ - ג' 14 (דו"ד) + 372 = 386 = שפ"ו (ש' א-לקי"ם)

הפרש מתקע"ו = 386 - 576 = 190 = ק"צ

בבלי ערכין טז, א: חשן מכפר על קלקול הדינין: א-לקים משמעו דין, ק"ץ במשמע כפרה על דינין.

ע"פ הכלי היקרי: קלקול הדינין (קלקול הדינים = 385 = שפ"ה) שק"ץ א-לקי"ם, כי אין הקב"ה מוחל על קלקול הדינין שבין אדם לחבירו.

ראה אגרת הקודש מהגר"ש מאוסטרפליא בענין שם שפ"ו וגו' רבי"ז יוסי הגלילי וגו' דו"ד ב"ן ישי" (שבו הוא אוחז) ויש"ע

שמות פקודי לט, כז - כט : [כז] וַיַּעַשׂוּ אֶת-הַכֶּתֶנֶת שֵׁשׁ מַעֲשֵׂה אֲרָג לְאֶהֱרֹן וּלְבָנָיו:

[כח] וְאֵת הַמְצַנְפֹת שֵׁשׁ וְאֵת-פְּאָרֵי הַמְּנַבְעֹת שֵׁשׁ וְאֵת-מִכְנְסֵי הַבָּד שֵׁשׁ מְשֻׁזָּר:

[כט] וְאֵת-הָאֲבֵנֹת שֵׁשׁ מְשֻׁזָּר וְהַכֶּלֶת וְאֶרְבָּנָן וְתוֹלַעַת שֵׁשׁ מַעֲשֵׂה רֶקֶם פֶּאֶשֶׁר צִוְּהָ ה' אֶת-מֹשֶׁה: ס

יחזקאל מדיח: פְּאָרֵי פִּשְׁתִּים יִהְיוּ עַל-רֵאשֵׁם וּמְכַנְסֵי פִּשְׁתִּים יִהְיוּ עַל-מִתְנֵיהֶם לֹא יִחָרְפוּ בַּיָּנֹעַ:

סוגיה מקושרת ל-(ויקרא צו ג, ג) וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מְדוּ בָד - מונה רביע חמישה עניינים הקשורים בכד של בגדי כהונה

בבלי יומא ע"ב, משנה. כהן גדול משמש בשמונה כלים וההדיוט בארבעה: בכחונת, ומכנסים, ומצנפת, ואבנט. מוסיף עליו כהן גדול חשן, ואפור, ומעיל וציץ. באלו נשאלין באורים ותומים, ואין נשאלין אלא למלך, ולאב בית דין, ולמי שהציבור צריך בו.

גמרא. תנו רבנן: דברים שנאמר בהן שש - חוטן כפול ששה, משור - שמונה, מעיל - שנים עשר, פרוכת - עשרים וארבעה. חושן ואפור - עשרים ושמונה. חוטן כפול ששה מנא לן? דאמר קרא (שמות פקודי לט, כז) וַיַּעַשׂוּ אֶת-הַכֶּתֶנֶת שֵׁשׁ ... (לט, כח) וְאֵת הַמְצַנְפֹת

שֵׁשׁ וְאֵת-פְּאָרֵי הַמְּנַבְעֹת שֵׁשׁ וְאֵת-מִכְנְסֵי הַבָּד שֵׁשׁ מְשֻׁזָּר: חמשה קראי כתיבי: חד - לגופיה, דכיתנא ניהוו. וחד - שיהא חוטן כפול ששה, וחד - שיהיו שזורין, וחד - לשאר בגדים שלא נאמר בהן שש, וחד - לעכב. מאי משמע דהאי שש כיתנא הוא? - אמר רבי יוסי ברבי חנינא: דאמר קרא בד - דבר העולה מן הקרקע בד בד. - ואימא עמרא! - עמרא איפצולי מיפצלא. - כיתנא נמי איפצולי

מפציל! כיתנא אגב לקותיה מפציל. רבינא אמר מהכא: (יחזקאל מדיח: פ) פְּאָרֵי פִּשְׁתִּים יִהְיוּ עַל-רֵאשֵׁם וּמְכַנְסֵי פִּשְׁתִּים יִהְיוּ עַל-מִתְנֵיהֶם לֹא יִחָרְפוּ בַּיָּנֹעַ: אמר ליה רב אשי: הא מקמי דאתי יחזקאל מאן אמרה? - ולטעמך, הא דאמר רב חסדא: דבר זה תתורת

משה רבינו לא למדנו, מדברי יחזקאל בן בוזי למדנו (יחזקאל מדיח, ט) ס כה-אמר ארני ה' כל-בן-נכר ערל לב וערל בשר לא יבוא אל-מקדשי לכל-בן-נכר אשר בתוך בני ישראל: (לשרתני) הא מקמי דאתי יחזקאל מאן אמרה? אלא: גמרא גמירי לה, ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא.

ציטוט מהמבוא לספרים "טעמי המקרא בהלכה ובאגדה" התשע"א - התשע"ג

אף הלכה למשה מסיני שנמסרה ללא דרשה בפסוקים או באחת מהמידות יש לה רמזים בטעמי המקרא, כמוסבר להלן.

הגמרא ב-בבלי יומא ע"ב, מביאה שתי הלכות שאינן כתובות במפורש בתורה והתקבלו במסורת גמרא גמירי לה - הלכה למשה מסיני (רש"י סנהדרין מז, א) והנביא יחזקאל הסמיכם בפסוקים בנבואתו. ההלכות הן: (א) כי צווי התורה לעשות ממש כוונתה לפשתים (יחזקאל

מדיח) פְּאָרֵי פִּשְׁתִּים, וגו' (ב) שכהן ערל לב היינו שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים, לא ישרת במקדש (יחזקאל ט, ט) כָּל-בֶּן-נֹכֵר עֶרְל לֵב וְעֶרְל בֶּשֶׂר לֵב וְעֶרְל בֶּשֶׂר לֵב לֹא יָבֹא אֶל-מִקְדָּשִׁי. וכדאיתא בגמרא ... הא מקמי דאתי יחזקאל מאן אמרה (ולפני הנביא מי אמר זאת)? אלא: גמרא

גמירי לה (נמסר במסורת), ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא (והנביא קבע המסורת בפסוק בנבואתו). הכא נמי, גמרא גמירי לה, ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא.

טט -ליחזקאל הנביא היתה מסורה של תורה למשה מסיני בין היתר בענין כהן ערל ולבגדי הכהנים שעשויים בד היינו כיתנא-פשתן. אפשר שמסורה זאת התבטאה בטעמי המקרא והמשפט הא מקמי דאתי יחזקאל מאן אמרה אינו רק שאלה אלא גם קביעה שפסוקי התורה והנ"ך עד יחזקאל נמסרו עם טעמיהם. הנביא יחזקאל הגלה עם הגולה אשר גלתה עם יכיניה לבבל, החרש והמסגר אלו תלמידי חכמים של ארץ-ישראל. אפשר שכדי לשמר מסורה זאת שבע"פ בצוק העיתים של הגלות אתא יחזקאל ואסמכה אקרא, כאשר אמר נבואתו ובה הוראות לעת חידוש עבודת המקדש, הוא ושאר החרש והמסגר רשמו על הקרא של התורה את טעמי המקרא. מסורת זאת הביא עמו עזרא הסופר בעלותו מבבל לארץ-ישראל.

כיצד ענין בד הוא שש הוא כיתנא-פשתן מבטא תורה למשה מסיני

עיון ב-בבלי יומא ע"ב, ... מאי משמע דהאי שש כיתנא הוא? - אמר רבי יוסי ברבי חנינא: דאמר קרא בד - דבר העולה מן הקרקע בד בד. אלא: גמרא גמירי לה, ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא. הכא נמי, גמרא גמירי לה, ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא.

טט - הגמרא מבררת מקור לזהווי שש עם פשתן (כיתנא). אמר רבי יוסי ברבי חנינא: דאמר קרא בד - דבר העולה מן הקרקע בד בד. א' ריב"ח אומר שהמקור בקרא (שמות מסעי לט, כח) וְאֵת-מִכְנְסֵי הַבָּד שֵׁשׁ מְשֻׁזָּר:

ב' אפשר להוסיף שהתורה קבעה כאן שטבע הפשתן יהיה דבר העולה מן הקרקע בד בד אחרי דיון נוסף הגמרא מסכמת

א' ענין שלא שייך לבגדי כהונה, כהן שלא נימול אינו יכול לעבוד עבודה אלא: גמרא גמירי לה, היינו תורה למשה מסיני (השם גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, דורש עיון)

ב' הכא נמי, גמרא גמירי לה, זהו "שש" המוזכר בבגדי כהונה כפשתן זוהי הלכה למשה מסיני.

תבנית הטעמים פסוק (שמות מסעי לט, כח)

[כח] וְאֵת הַמְצַנְפֹת שֵׁשׁ - (סלוק היינו ראש פסוק) פשטא מונח זקף-קטן - לימוד אלפניו ולאחריו בהנחה שזוהו תיאור וההלכה אחריו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק – סוף-סוף (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מונח פשוט – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממש, לא ממש; טפא = טרף – שני
משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה לא שווה לפרטיה; מרכא תביר טפא – קבוצה עם הלכה לא שווה לפרטיה; תביר מרכא טפא – קבוצה שההלכה
הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; סס' ו- סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגל – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3;
רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – זקף; השלישית: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא –
דרוש בפסוק שני, מוציא; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מוציא; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

ואת-פארי המגבעות שש - מרכא טפחא אתנה - יתור לרבות - המאופיין בשש

ואת-מכנסי הַבַּד שֶׁשׁ מְשֻׁזָּר: - (אתנה) מרכא טפחא מרכא סלוק - יתור לרבות - המאופיין בשש משזר. היינו חוטי הַבַּד (צמח

שעולה מן הקרקע בד בד, והנקרא כיתנא או פשתן) של מכנסי הכהונה יהיו ששה שזורים יחד.

תבנית זאת היא דבר המלמד על חבירו שלפניו. ה"ש" במכנסי הַבַּד שהוא פשתן שזור מששה חוטים מלמד על ה"ש" ב"פארי המגבעות" שיהיה כמוהו.

"פארי המגבעות" - מרכא טפחא - יתור לרבות המאופיין ע"י "שש" - אתנה, ה"ש" מקבל התכונה פשתן שזור מששה חוטים. גם זאת תבנית דבר המלמד על חבירו שלפניו. זה מביא לראש הפסוק "ואת המצנפת שש" - פשטא מונח זקף-קטן. היות וההלכה פשתן שזור מששה חוטים נמצאת מאחוריו לכן לפנינו לימוד אלפניו המעביר אל הפסוק הקודם (לט כז).

[כז] וַיַּעֲשׂוּ אֶת-הַפְּתִיחַ שֶׁשׁ מַעֲשֵׂה אֲרָגָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו:

ההעברה בעלת שני לימודים. לימוד ראשון עושה הקבלה של המצנפת בלשון יחיד אל אהרן, ושל פארי המגבעות בלשון רבים לבני אהרן. הלימוד האחר מקיש מ"שש" של המצנפת ל"שש" של הכתונת ללמד שגם היא פשתן שזור מששה חוטים.

לענ"ד אפשר שזהו **הכא נמי, גמרא גמירי לה**, זהו "שש" המוזכר בבגדי כהונה כפשתן זוהי הלכה למשה מסיני.

הגמרא למדה חמשה קראי כתיבי: חד - לגופיה, דכיתנא ניהו. וחד - שיהא חוטן כפול ששה, וחד - שיהיו שזורים, וחד - לשאר בגדים שלא נאמר בהן שש, וחד - לעכב.

חד לגופיה זהו "בד" (לט כח), שממנו מתחיל התהליך.

חד שיהא חוטן כפול ששה, וחד שיהיו שזורים. יש כאן מקום לדון כי האפיון שש משזר (לט כח) מייצג גם ששה חוטי פשתן וגם שזירתם. היות ואין הפעל "שזר" מוזכר לפני-כן, סביר להניח שמכאן לימוד השזור. "שש משזר" מאפיין את "מכנסי בד" שמהם מתפשט הלימוד לאחוריו, לכן לכאורה הגמרא הייתה צריכה להזכירו כחד השני ולא כשלישי. עורך המתיבתא מביא "משנה למלך" (כלי המקדש פ"ח ה"ג) שהוכיח מדברי רש"י (בבלי זבחים י"ח ב' ד"ה דברים) שממה שכתוב בסיום הפסוק **שֶׁשׁ מְשֻׁזָּר**, לומדים שצריך שיהיו שזורים. אפשר שסדר הכתוב בגמרא צריך להיות: חד - לגופיה ... וחד - שיהיו שזורים וחד - יהא חוטן כפול ששה וגו'.

ואת-האבנט שֶׁשׁ מְשֻׁזָּר ותכלת וארגמן ותולעת שָׁנִי מעשה רקם (שמות פקודי לט,כט)

ואת-האבנט שֶׁשׁ מְשֻׁזָּר - גרשיים מונח רביעי, כעין יצא מן הכלל ללמד על הכלל או על עצמו. אפשר שכאן ללמד על עצמו כי כל בגדי הכהן הדיוט שכתובים לפניו (כתנת, מכנסיים, מגבעת) הם רק שש ואילו האבנט עשוי שעטנז.

ואת-האבנט ... וארגמן - גרשיים ... תביר, כעין יצא להקל ולהחמיר. האבנט עשוי שעטנז. להקל - שמותר שעטנז. להחמיר - אפשר שמפני כך אסור לחגור אותו ברגע שפוסקים מעבודת כהן במקדש.

שֶׁשׁ מְשֻׁזָּר - רביעי, האבנט עשוי מארבעה מיני חוטים, שלושה צמר תכלת, ארגמן ותולעת שני, ומין אחד של פשתן. הגמרא אומרת

שמשזור משמעו שמונה חוטים. אם כן חוט הפשתן עשוי משמונה חוטים דקים ממנו. ארביה החוטים העבים שזורים ביחד לחוט אחד.

ותכלת וארגמן ותולעת שָׁנִי - דרגא תביר מרכא טפחא - כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא שעל כל אחד חלה אותה הלכה. אפשר שהכוונה כל חוט צמר עשוי מששה חוטים דקים ממינו. וצ"ע

כיצד עניו בן-נכר מבטא תורה למשה מסיני

לקביעת הגמרא כי כהן ערל בשר או ערל לב פסול לעבודת המקדש הוא הלכה למשה מסיני, מוצע רמז בטעמי המקרא של הפסוק הבא:

שמות בא יב, מג: וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן זֶאת חֻקַּת הַפֶּסַח כָּל-בֶּן-נֹכֵר לֹא-יֵאכַל בוֹ:

שמות בא יב, מח: וְכִי-יָגִיד אִתְּךָ זָר וַעֲשֵׂה פֶסַח לֵה

הַמּוֹל לְךָ כָּל-זָכָר וְאִם יִקְרַב לַעֲשׂוֹתוֹ וְהָיָה כְּאִתְּךָ הָאָרֶץ וְכָל-עֶרְל לֹא-יֵאכַל בוֹ:

יחזקאל מד, ט: כה-אמר אדני ה' כל-בן-נכר ערל לב וערל בֶּשֶׂר לֹא יבוא אל-מקדשי לְכָל-בֶּן-נֹכֵר אֲשֶׁר בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

הַמּוֹל לְךָ כָּל-זָכָר - דרגא מונח רביעי, בתפקיד תיקון הקלקול שנמשך מחטא אדם הראשון, פשט הפסוק הוא במילת גר לאכילת פסח

להסיר ממנו ערלה שבאה לעולם מחטא אדם הראשון. הדרש ע"פ תבנית טעמי המקרא **הַמּוֹל לְךָ כָּל-זָכָר** - דרגא מונח רביעי, תיקון

לקלקול בהסרת ערלת בשר וְאִם יִקְרַב לַעֲשׂוֹתוֹ - פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן בתפקיד של שתיים, הוא (א) עיכוב ערל ישראלי מקרבן

פסח; ו-(ב) רמז להלכה למשה מסיני כי כהן ערל פסול לעבודה. כהן ערל היינו בעל ערלת בשר או בעל ערלת לב, היינו שנתכרו מעשיו

לאביו שבשמים, הנובע מיצר הרע שבא לעולם בחטא אדם הראשון.

תבני הטעמים זרקא [מונח] סגול מרמות על תוספת או החסרת ענין או שניים מסוג הענין הנידון בתבות המטועמות בהן. כאן התיבות הן

כה-אמר [זרקא] **אֲדֹנָי** [מונח] **ה'** (לפי הנקוד קריאתו אליקים) [סגול]. אפשר שהוראת הנבואה להרחיק ממקדש ה' שבו נידונים ע"י

הסנהדרין (בטוי אליקים) ובו מתכפרים (בטוי א-דני) את מי שאינו ראוי מישראל, ולהרחיק מעבודת הכפרה ע"י הכהנים, כהן ערל שאינו

מפורש בתורה. כך עולה מהפירושים הבאים:

מצודת דוד בן נכר וגו'. ר"ל בין שלבו אטום מלדעת את ה' ובין מי שלא נמול על כי מתו אחיו מחמת מילה:

לכל בן נכר. בזה יפרש לומר מה שאסרתי בן נכר אין הכונה על איש מגויי הארצות כי הכונה היא על כל מי שנתכרו מעשיו לאביו

שבשמים אשר הוא בתוך בני ישראל ועשה עבודתם לעכו"ם:

ע"פ **מלב"ם** **כה אמר ה', כל בן נכר**, ר"ל שיהיה חילוק לעת"ל בין **בני נכר שנתכרו מעשיו והוא מישראל**, ובין **אם יהיו מהלויים**, ובין **יהיו מהכהנים**, שיהיה דיניהם משונים,

• שכן נכר ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי כלל, ולא יוכל אף ליכנס למקדש, וזה יהיה רק לבן נכר אשר בתוך בני ישראל,

• לאפוקי בן נכר של הלויים והכהנים יהיה להם דין אחר, והוא מתברר בפסוקים הבאים, כגון:

יחזקאל מד, יד: ונתתי אותם שמרי משמרת הבית לכל עבדתי ולכל אשר יעשה בו: פ

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמתית – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: אֲתָנָה, סִלְקָה = סוף-סוף (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מוֹנֵה – רבוי; מוֹחֵךְ פִּשְׁטָא – מוציא מפשט; מֵרָאָה = מאריך; רבוי; דִּרְגָא – מצרף; תְּבִיר – מחלק; מַעֲמֵט, לא ממש; טַפְסָא = טרף – שני
משמעות, רבוי מתפשט; מֵרָאָה טַפְסָא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דִּרְגָא תְּבִיר טַפְסָא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מֵרָאָה תְּבִיר טַפְסָא – קבוצה שההלכה
הלה רק על חלק מפרטיה; מֵרָאָה – רב-מצב של המטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; סִסְקָא – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; דִּרְגָא סִסְקָא – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פִּשְׁטָא – פשוט, 1; זִקְה־קָטָן – 2; זִקְה־גָדוֹל – 3;
רְבִיעַ – 4 ... זִקְה־קָטָן ... זִקְה־קָטָן בחצי ססוק – הקש; השלישית: (קִדְמָא – סדר קדמות; אֵלָא = גֵּרֵשׁ = גֵּרֵשׁ־אֵלָא – יוצא מהענין; קִדְמָא וְאֵלָא – מלמד) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מדות דר' ישמעאל; תְּלִישָׁא-קָטָנָה = תרסא –
דרוש בפסוק שער, מוציאה; תְּלִישָׁא-גָדוֹלָה = תִּישָׁא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מוציאה; פִּרְ – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.3 שמות פקודי לח, כא (התשע"ו) (בהשתתפות נחלת יעקב)

שמות תצוה כח, לו: וַעֲשִׂיתָ צִיצִית זָהָב וְתָהוּר וּפְתִיחָהּ עָלָיו פְּתוּחֵי הוֹתֵם קָדָשׁ לָהּ:

[לו] וְשָׂמַתְּ אֹתוֹ עַל-פְּתִיל תְּכֵלֶת וְהָיָה עַל-הַמְצַנֶּפֶת אֶל-מִזְבֵּחַ הַמְצַנֶּפֶת יְהוָה:

[לח] וְהָיָה עַל-מִצְחַ אֶהָרָן וְנִשָּׂא אֶהָרָן אֶת-עֲזָרְוֹ הַקְּדָשִׁים אֲשֶׁר יִקְדָּשׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל-מִתְנַת קְדָשֵׁיהֶם וְהָיָה עַל-מִצְחֹ

תְּמִיד לְרָצוֹן לָהֶם לְפָנַי ה':

שמות פקודי לט, ל: וַיַּעֲשֵׂוּ אֶת-צִיצִית גֵּזֶר-הַקְּדָשׁ זָהָב וְתָהוּר וַיִּכְתְּבוּ עָלָיו מִכְתָּב פְּתוּחֵי הוֹתֵם קָדָשׁ לָהּ:

[לא] וַיִּתְּנוּ עָלָיו פְּתִיל תְּכֵלֶת לְתַת עַל-הַמְצַנֶּפֶת מִלְמַעְלָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת-מֹשֶׁה: ס

רש"י (כח, לו) צִיצִית – כמין טס של זהב היה, רוחב שתי אצבעות, מקיף על המצח מאוזן לאוזן:

אפשר כי פ'רש"י ופסיקת הרמב"ם שגודל הציץ ומקומו מאוזן לאוזן קשור לביורר הנעשה ע"פ טעם מקף מהכתוב (שמ' פק' לט, ל) אֶת-צִיצִית

[רמב"ם כלי המקדש פ"ט,ה"א] כיצד מעשה הציץ, עושה טס של זהב רחב שתי אצבעות ומקיף מאוזן לאוזן וכותב עליו שני שטיין קָדָשׁ לָהּ קדש מלמטה לה' מלמעלה, ואם כתבו בשיטה אחת כשר, ופעמים כתבוהו בשיטה אחת.

[בגדי כהונה, ר' מ"ל שחור ע' קז, קח] צִיצִית – תכשיט ידוע המונח על המצח מאוזן לאוזן. וכתב רב"ע שרים גדולים עושים צִיצִית זהב על המצנפת על מקום המצח. ובמשנה "במה אשה יוצאת: לא תצא ... ולא בטוטפת ולא בסרביטין בזמן שאינם תפורין ולא בכבול לרשות הרבים" (שבת נז, א; סד, ב). רמב"ם פיהמ"ש: טוטפת הוא צִיצִית שקשרו אותו על המצח מאוזן לאוזן ... וכבול – חתיכה של בגד, כמו מצנפת, שקושרין אותה על המצח ונותנין הציץ עליה כדי שלא יזיק הציץ במצח, והוא בפני עצמו זולת הציץ תכשיט. רש"י מפרש דטוטפת מקפת את הפדחת מאוזן לאוזן והוא כפי' הרמב"ם. (מהמשנה צִיצִית – תכשיט נשים) רבינו חננאל כתב שהציץ נקרא טוטפת כי מונח במקום הטוטפת (התפילין של ראש).

צִיצִית – נותנו על המצח מקום ראיית בני אדם, כמו "מציץ מן החרקים" מקום בולט ונראה לכל.

והביא [ספר מאור עיניים ר' עזריה מן האדומים] ב-**[אוצר החכמה חלק ב פרק מת, ע' טו] פירש צִיצִית – פטורי ציצים, שנעשו על הציץ ציורין של ציצים ופרחים.**

[אוצר החכמה חלק ב פרק מת, ע' סג] ולשרים הגדולים צִיצִית זהב על המצנפת על מקום המצח, ואין צורך לפתיל אחר שיעמידו על המצח. [אוצר החכמה חלק ב פרק מז, ע' סה] ד"מ הנה אריסטיאה בכלל דבריו ... ואמנם על ראשו היה כסוי אשר יקראוהו סודר ועל הסודר הזה היתה מיט"רה עשויה במלאכה נפלאה שהוא תכשיט מפואר מאד אצל המלכים, וממנו נמשך רקוע פח של זהב אשר עליו שם האלהים וכו' ככתוב בספר הדרת זקנים למעלה.

[אוצר החכמה חלק ב פרק מת, ע' 130] יאות לסודר כ"ג תאר מגבעת ... על זה הסודר מיתה מיט"רה אשר טס הזהב נתון עליה מצד המצח, ויש לדעת כי זה השם מיט"רה אצל בעלי הלשון הרומי ברוב הפעמים יורה כובע מחודד עקום מעט בראשו אשר היה נהוג במצרים על ראש זכרים ונקבות, ולפעמים גם כן יורה הַיִקָּף בלבד כמין נזר אשר איננו מכסה את הקדקד. והנה בשתי הוראותיו אלה מכונן ממש לשם כפה שזכרו רבותינו באמרם כפה של צמר היתה על ראש כ"ג וכו'. כי בעל הערוך ערך כפה (כתב) לפי פרוש ראשון באר דסתם כפה כמין כובע שהוא מכסה את הקדקד, ולפי פרוש שני נמשך לדברי האלפסי פ' במה אשה (יוצאת) אשר בהתראות אליו שלא יתכן היות פתיל התכלת האמור בציץ רחב יותר מן הציץ עצמו שהוא שתי אצבעות, אמר כי הכפה שזכרו בו רבותינו וכן האמורה בתכשיט אשה לשבת לענין שבת איננה רק משיחה של מלאכת גדיל רחבה שתי אצבעות. והשבות אל לבך בקורא משתלל כי שתוף שם פתיל המצח מפרשים רבים, יען בהאמינם שלא יורה רק חוט אחד השתדלו לפרש את הפתיל האמור בציץ כפי המשמעות ההוא ולא הלמו לשון כפה שזכרו בו רבותינו ...

[אוצר החכמה חלק ב פרק מז, ע' טו] אמנם ידידיה האלקסנדרני בפרק שלישי מחיי משה כתב וז"ל ... ועוד עשה לו טס של זהב קרוב לדמות כתר, מפותח ארבע אותיות של השם ההוא אשר לא הותרה שמיעתו ואמירתו
כי אם לאותם שהחכמה טהרה אזנינם ולשונם ובמקומות הקדש, הוא השם אשר האלהים אומרים היותו בן ארבע אותיות, אולי להיותו רומן אל המספרים הראשונים א' ב' ג' ד'. כי הנה המרובע כולל את הכל נקודה קו שטח וגשם וכו' מדת כל יש, ובפרט ניגוני השיר הערב, כמו נגון תוספת השליש בערך ד' לג' ותוספת החצי בערך ג' לב' ומדת המרובע כערך ד' לא', וכמה מעלות זולת אלה יש לסך הד' אשר על הרבה מהם דברנו במאמרנו על המספרים. והטס הזה שזכרנו נתלה במיט"רה למען לא יגע בראש. וראשו מכוסה בסודר אשר המלכים הגדולים שוכני המזרח חפצים לשאת אותו יותר משישאו הדיא"דימה ע"כ דבריו שם.

(שמ' תצ' כח, לו) על-המצנפת אל-מזבֵּחַ פְּתִיחַת הַמְצַנֶּפֶת

(שמ' תצ' כח, לו) על-המצנפת – מקף כרב-מצב של החיבור של הציץ והאריג שתחתיו אל המצנפת: (א) חיבור קבוע כעין אצל מלכים

ושרים וזה נדחה אצל כהן גדול ופוסל את המצנפת והציץ; (ב) חיבור שאינו קבוע אלא לכל פעם שהכהן גדול לובש את בגדי הזהב.

(שמ' תצ' כח, לו) על-פְּתִיחַת – מקף כרב-מצב הגדרת פתיל: (א) כפה על הראש וזה נדחה כי לא יתכן אצל כהן גדול;

(ב) כעין חוט או חבל (משיחה) לחיבור וקשירה וזה אפשרי אצל כהן גדול (ג) היקף בלבד כמין נזר אשר איננו מכסה את הקדקד. בציץ פְּתִיל תְּכֵלֶת משיחה (אריג או שזור) של מלאכת גדיל רחבה שתי אצבעות כמו רוחב הציץ. היא החלק האחורי של הציץ בין הציץ ובין מצח כהן גדול. ואולי הפתילים לקשירה יצאו מן המשיחה הזאת ויצאו דרך הנקבים ואז היו מעל לציץ ועמם קשרו מאחרי המצנפת של כהן גדול.

כעין כבול כמופיע במשנה שבת, שהציץ היה מחובר אליו כמוסבר [בגדי כהונה, ר' מ"ל שחור ע' קז, קח] ע"פ [ספר מאור עיניים ר' עזריה מן האדומים],

(שמ' פק' לט, ל) אֶת-צִיצִית גֵּזֶר-הַקְּדָשׁ; (שמ' פק' לט, ל) אֶת-צִיצִית – מקף כרב-מצב מהו הציץ (א) כמקיף את כל הראש כמו כתר (ב) נמצא רק על המצח בין אוזן לאוזן, וזה המצב שעליו התורה מדברת.

גֵּזֶר-הַקְּדָשׁ – אריג של תכלת על ראש כהן גדול שהציץ מחובר אליו, ואינו חציצה

גֵּזֶר-הַקְּדָשׁ – מקף כרב-מצב מהו נזר הקדש (א) כמקיף את כל הראש (ב) נמצא רק על המצח בין אוזן לאוזן, וזה המצב שעליו התורה מדברת.

(שמ' תצ' כח, לו) (שמ' פק' לט, ל) זָהָב וְתָהוּר – אתנה מגביל לזהב טהור בלבד (לא תערובת, לא לא טהור). היות ושני כתובים הבאים כאחד אז צריך עיון מהו הלימוד השני.

קָדָשׁ לָהּ [בגדי כהונה, ר' מ"ל שחור ע' קח] קָדָשׁ – מעיד על מעלת הכהן המשרת בבית ה' שהוא קָדָשׁ לָהּ להבדילו מכהני ע"ז שרצו לומר כי הם עצם הקדושה. קָדָשׁ – טפחא, שנוי ורבויו שמשמעות מלת קדש מתרחבת אל הכהן המשרת בבית ה'.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תפנית ההשקפה: אהרן, סלוק = סוף-סוף (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל: מונח – רבוי: מהפך פשטא – מוציא מפשט: מרכא = מאריך, רבוי: דרגא – מצרף: תביר – מחלק, ממשע, לא ממש; טפשא = טרשא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפשא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפשא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפשא – קבוצה עם הלכה שוה להלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, דל; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"א – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = טרשא – דרוש בפסוק שני, מוציא; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מוציא; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

קַדְשׁ לַיהוָה – טפחא סלוק, לַיהוָה – סלוק מגביל שתהיה הכתיבה של לה' לשמה, וע"י טעם מלת **קַדְשׁ** – טפחא בתפקיד פותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה שהוא כתיבה לשמה מלמד כי גם כתיבת מלת **קַדְשׁ** תהיה לשם קדושת שם ה', היינו כתיבת קדש לה' לשמה. (שם' תצ' כח, לו) (שם' פק' לט, ז) **קַדְשׁ לַיהוָה** שני כתובים שאפשר שאחד מהם מלמד כפי' [בגדי כהונה, ר' מ"ל שחור ע' צה] הציץ מצוה אחרון ובעשיה מוזכר אחרון ו-**מִכְתָּב פְּתוּחֵי חוֹתָם** הטבוע עליו **קַדְשׁ לַיהוָה** לא על עצמו בלבד הוא מלמד, אלא על כל מערכת בגדי הכהונה הוא חותם בטבעתו **קַדְשׁ לַיהוָה**.
קַדְשׁ – טפחא בתפקיד שני ורביי הקדש מהציץ על כל מערכת בגדי הכהונה.

שמות תצוה כח, לז: וְשַׂמְתָּ אֹתוֹ עַל־פְּתִיל תְּכֵלֶת וְהָיָה עַל־הַמִּצְנֶפֶת אֶל־מֹול פְּנֵי־הַמִּצְנֶפֶת יְהוָה:
רש"י (כח, לז) על־פְּתִיל תְּכֵלֶת – ובמקום אחר הוא אומר (שם' פק' לט, זא) **וְיִתְּנֵנוּ עָלָיו פְּתִיל תְּכֵלֶת**, ועוד כתיב כאן (שם' תצ' כח, לז) **וְהָיָה עַל־הַמִּצְנֶפֶת**, ולמטה הוא אומר (שם' תצ' כח, לח) **וְהָיָה עַל־מִצַּח אֶהְרֹן**, ובשחיטת קדשים שנינו (זבחים יט, א) שערו היה נראה בין ציץ למצנפת, ששם מניח תפילין, למדנו שהמצנפת למעלה בגובה הראש ואינה עמוקה ליכנס בה כל הראש עד המצח, והציץ מלמטה, והפתילים היו בנקבים ותלויין בו בשני ראשים (בשני קצוות) ובאמצעיתו, ששה (פתילים, 3 חוט מקופלים לשניים) בשלושה מקומות הללו, פתיל למעלה, אחד מבחוץ, ואחד מבפנים כנגדו, וקושר ראשי הפתילים מאחורי העורף שלשתן, ונמצאו בין אורך הטס ופתילי ראשיו מקיפין את הקדקד, ופתיל האמצעי שבראשו קשור עם ראשי השנים, הולך על פני רוחב הראש מלמעלה, ונמצא עשוי כמין כובע, ועל פתיל האמצעי הוא אומר (שם' תצ' כח, לח) **וְהָיָה עַל־הַמִּצְנֶפֶת**, והיה נתון הציץ על ראשו כמין כובע על המצנפת, והפתיל האמצעי מחזיקו שאינו נופל, והטס תלוי כנגד מצחו, וניתקיימו כל המקראות פתיל על הציץ (שם' פק' לט, זא) **וְיִתְּנֵנוּ עָלָיו פְּתִיל תְּכֵלֶת**, וציץ על הפתיל (שם' תצ' כח, לז) **וְשַׂמְתָּ אֹתוֹ עַל־פְּתִיל תְּכֵלֶת**, והפתיל (שם' פק' לט, זא) **עַל־הַמִּצְנֶפֶת מִלְּמַעְלָה** (זה לשון רש"י אבל לעיל הביא (שם' תצ' כח, לז) **וְהָיָה עַל־הַמִּצְנֶפֶת**):

שמות פקודי לט, ל: וַיַּעֲשׂוּ אֶת־צִיצֵי גֵזֶר־הַקֹּדֶשׁ וְזָבַח טְהוֹר וַיִּכְתְּבוּ עָלָיו מִכְתָּב פְּתוּחֵי חוֹתָם קַדְשׁ לַיהוָה:
[לא] וְיִתְּנֵנוּ עָלָיו פְּתִיל תְּכֵלֶת לְתַת עַל־הַמִּצְנֶפֶת מִלְּמַעְלָה פֶּאֶשֶׁר צִנְהָ דו' אֶת־מִשְׁהָ: ס
רש"י (שם' פק' לט, זא) לְתַת עַל־הַמִּצְנֶפֶת מִלְּמַעְלָה – ועל ידי הפתילים היה מושיבו על המצנפת כמין כתר, ואי אפשר לומר הציץ על מצנפת שהרי בשחיטת קדשים שנינו (זבחים יט, א) שערו היה נראה בין ציץ למצנפת, ששם מניח תפילין, והציץ היה נתון על המצח, הרי המצנפת למעלה והציץ למטה, ומהו **עַל־הַמִּצְנֶפֶת מִלְּמַעְלָה**, ועוד הקשיתי בה כאן הוא אומר **וְיִתְּנֵנוּ עָלָיו פְּתִיל תְּכֵלֶת**, ובענין הצוואה הוא אומר (שם' תצ' כח, לח) **וְשַׂמְתָּ אֹתוֹ עַל־פְּתִיל**. ואומר אני פתיל תכלת זה חוטין הן לקשרו בהן במצנפת, לפי שהציץ אינו אלא מאוזן לאוזן, ובמה יקשרנו במצחו, והיו קבועין בו חוטי תכלת לשני ראשיו ובאמצעיתו, שבהן קושרו ותולוהו במצנפת כשהוא בראשו, ושני חוטין היו בכל קצה וקצה אחד ממעל ואחד מתחת לצד מצחו, וכן באמצעו, שכך הוא נוח לקשור, ואין דרך קשירה בפחות משני חוטין, לכך נאמר (שם' תצ' כח, לז) **עַל־פְּתִיל תְּכֵלֶת**, (שם' פק' לט, זא) ו-**עָלָיו פְּתִיל תְּכֵלֶת**, וקשר ראשיהם השנים כלם יחד מאחוריו למול צרפו, ומושיבו על המצנפת.

ע"פ [בגדי כהונה, ר' מ"ל שחור ע' צה] במקומות בהם מוזכר הציץ הוא בא יחד עם המצנפת וב- (שם' תצ' כח, לז) וב- (שם' פק' לט, זא) הציץ מקדים את המצנפת. היה מקום לומר כי הציץ הוא חלק מן המצנפת. [ע' צו] אבל הציץ נמנה בפני עצמו וההוכחה לכך, שאינו מחובר בחיבור קבוע למצנפת. וחיבור קבוע יפסול המצנפת והציץ. וכן לפעמים היה לובש הציץ לחודיה בלי המצנפת (לא ציין מקור) וכן הציץ מרצה בפני עצמו.
אפשר כי תבנית הטעמים של (שם' תצ' כח, לח) **וְשַׂמְתָּ אֹתוֹ עַל־פְּתִיל תְּכֵלֶת** – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, מלמדת שתי דרשות, שלפחות אחת מהן יוצאת מפשט הכתוב. אפשר שכאן יש שתי דרשות היוצאות מן הפשט של הכתוב **וְהָיָה עַל־הַמִּצְנֶפֶת**. מלת **וְהָיָה** משמעה שהווייתו של הציץ להיות **עַל־הַמִּצְנֶפֶת**, וע"י טעם מלת **וְהָיָה** – טפחא ללא מרכא לפניו משמש בתפקיד התפשטות האפיון המשותף ממלות **וְהָיָה עַל־הַמִּצְנֶפֶת** (ההויה להיות הציץ על המצנפת) אל הכתוב לפניו **וְשַׂמְתָּ אֹתוֹ עַל־פְּתִיל תְּכֵלֶת**. אבל תבנית הטעמים של כתוב זה – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, מוציאה את ההויה הזאת מפשוטה ומלמדת שהויה זאת מתקיימת (א) בחיבור שאינו קבוע; (ב) שחיבור קבוע פוסל את המצנפת ואת הציץ.

ויש לעיין גם ב- (שם' פק' לט, זא) **וְיִתְּנֵנוּ עָלָיו פְּתִיל תְּכֵלֶת** – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, מלמדת שתי דרשות, שלפחות אחת מהן יוצאת מפשט הכתוב. אפשר שכאן יש שתי דרשות היוצאות מן הפשט.

סדר לבישת בגדי כהונה בחנוכת המשכן וחיווך הכהנים וסדר לבישת הבגדים לדורות
שמות תצוה כט: (ה) וְלִמְחַת אֶת־הַבְּגָדִים וְהַלְבִּישָׁתָם אֶת־אֶהְרֹן וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־מִצְנֶפֶת אֶת־אֶהְרֹן וְאֶת־הַחֹשֶׁן וְאֶת־הַכֹּהֵן לְאֶהְרֹן וְאֶת־הַכֹּהֵן לְבָנָיו:
(ו) **וְשַׂמְתָּ הַמִּצְנֶפֶת עַל־רִאשׁוֹ וְנָתַתָּ אֶת־גֵּזֶר הַקֹּדֶשׁ עַל־הַמִּצְנֶפֶת:** הציץ אחרון
... (ט) **וְהָיָה אֹתָם אֲבָנֵי אֶהְרֹן וְכִי־יִבְשֶׁת לָהֶם מִגִּבְעַת וְהָיָה לָהֶם פְּתִיל לְחַקֵּת עֹלָם וּמְלֵאֵת יְדֵי־בָגְדוֹ:**
פסוקים ה – ו מלמדים על לבישת בגדי כהן גדול ואף שכתובים לפני פסוק (ט) מובן שכהן גדול לבש בגדי לבן כמו כהן הדיוט קודם שלבש בגדי כהן גדול. [בגדי כהונה, ר' מ"ל שחור ע' צה] ואיתא בירושלמי פ"ק דיומא ה"א ציץ ומצנפת של אהרן קודם לאבנטן של בניו וכו', ... ובגיליון הש"ס שם מתקן שציץ ט"ס וצ"ל כתונת, אבל הציץ חבש לאחרונה. ומ"מ המצנפת לבש קודם, שלא לפי הסדר, דבשעת החינוך היה צריך ללבוש קודם בגדי כהן הדיוט, עייש"ה (עייני שם היטב).
ט: בחנוכת המשכן בחיווך הכהנים סדר לבישת בגדי כהונה היה: אהרן ובניו לבשו מכנסים, כתונת, מצנפת, אהרן לבש אבנט, אהרן לבש מעיל, אהרן, חשב האפוד וחושן, הבנים לבשו אבנטים, אהרן לבש הציץ.
אבל לדורות הסדר הוא כנאמר ב- **ויקרא צו ח: (ז) וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת־הַכֹּהֵן וַיַּחַרְרָ אֹתוֹ אֲבָנֵי אֶהְרֹן וַיִּלְבַּשׁ אֹתוֹ אֶת־הַמְּעִיל וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת־הָאֶפֶד** וַיַּחַרְרָ אֹתוֹ בַּחֹשֶׁן הָאֶפֶד וַיִּצְדֵק לוֹ כֹּהֵן: (ח) וַיִּשָּׂם עָלָיו אֶת־הַחֹשֶׁן וַיִּתֵּן אֶל־הַחֹשֶׁן אֶת־הָאֲבָנִים וְאֶת־הַתְּמִיּוֹם:
(ט) וַיִּשָּׂם אֶת־הַמִּצְנֶפֶת עַל־רִאשׁוֹ וַיִּשָּׂם עַל־הַמִּצְנֶפֶת אֶל־מֹול פְּנָיו אֶת־ צִיצֵי גֵזֶר הַקֹּדֶשׁ פֶּאֶשֶׁר צִנְהָ דו' אֶת־מִשְׁהָ:
(ז) וַיִּתֵּן עָלָיו – קדמא ואולא (א) בתפקיד סדר מוקדם ומאוחר ובתפקיד (ב) כעין כלל מלמד לדורות שהסדר מעכב בלבישת בגדי הכהנים ובכלל ושל כהן גדול בפרט והציץ אחרון!

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח

המצוות ההשקפות: אהבה, סליחה – סוף-סוף (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מוקף פשוט – מוציא מפשוט; מראש = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממש, לא ממש; טפא = טרףא – שני משמעות, רבוי ממש; מראש טפא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שיהיה לפרטיה; מראש תביר טפא – קבוצה עם הלכה לא שיהיה לפרטיה; תביר מראש טפא – קבוצה שההלכה חרה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; סס' – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישייה: (קדמא – סדר קדומת; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; רב – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה;

והנה יש לחקור בהא דחק תוכות לא מהני גבי גט וכן בספר תורה ובתפילין ומזוזות, אם החסרון הוא דכל כה"ג לא חשיב כלל כתב, או דציצ"י הוא כתב דמה לי אם חק תוכות או ירכות, אלא דכל חשיבא כתיבה (אבל) וגבי גט וסתו"מ כתיבה בעי (חייבים בכתב כמקובל), וכן בציצ"י י"ל ד- (שמ' פק' לט,ל) **מכתב פתותי חותם**, משמע דהוי ע"י כתיבה וכדכתיב ברישא דקרא (שמ' פק' לט,ל) **ויכתבו עליי**, והנה הרשב"א (בשבת ק"ד ע"ב) הקשה בהא דאמרינן התם דנטל גגו של ח' ועשאו שני זיינין דחייב משום כותב שתי אותיות, והקשה הרשב"א דהא חק תוכות (כי שתי אותיות זיין נוצרו ע"י נטילת הדיו שהיה קודם בגג אות חית, שזאת חקיקה), ואי נימא (ואם נאמר שהנוצר מחקיקה) דחשיב כתב אלא דלא הוי (אבל לא הייתה פעולה) כתיבה, א"כ מאי קושיא, והא בשבת לא כתיבא וכתב, אלא דמלאכת כתיבה בעינן (כדי לחייב על מלאכת כתיבה), ... ומוכח דחק תוכות לא חשיב כתב כלל, והיינו דכל שאין על זה שם כתיבה ממילא אין על זה שם כתב, ודו"ק, ורק לענין שבת ס"ל להמרדכי דגם ע"י כתב כזה חייב משום דמלאכת מחשבת אסרה תורה. (שמ' פק' לט,ל) **ויכתבו עליי מכתב פתותי חותם** – אפשר שהלימוד השני מהזקף-קטן בפשט הכתוב מלמד שחוק תוכות אינו כתב בכלל אבל לפי המרדכי הוא מלאכת מחשבת לענין שבת, וגם לפי שנדרש שהאומנים יהיו (שמ' ויקהל לה,ה) **והשבי ממשבת**: היינו שיעשו בכוונה לשמה.

דף על הדף יומא לח,א במשנה: בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב.

וברש"י על מעשה הכתב, קושר ד' קולמוסין בד' אצבעותיו וכותב שם בן ארבע אותיות כאחד. ... במנחת חינוך (מצוה תלו אות 1) תמה היאך אנו כותבין השם כסדרו, הרי כשכותבין י' ואח"כ ה' הוי כבר שם השם, וכשכותב אחר כך אות ו' הוי הוא מוחק את השם שהי' "היו" איננו שם. וא"כ הי"ל לחז"ל לתקן שיכתבו את ה' ואח"כ לפניו את ה' ואת ה', ואין לתרץ דהוי מקלקל ע"מ לתקן, דלכתחילה היכי שרי, וכתב דמכאן ראוי מוכח למש"כ הגינת ורדים דבעינן שיכתוב השם כסדרו, ולכן אף על גב דכשכותב י' ואח"כ ה' הוי שם השם, מ"מ כשכותב אח"כ ו' הוי מקלקל ע"מ לתקן, ולא יכלו לתקן שיכתוב ה' מקודם דבעינן שיכתוב כסדרו.

ועל פי זה ביאר מה הי' השבח של בן קמצר שכתב כל השם בכת אחת, דבזה לא הי' רגע א' של קלקול השם ל' ה', דהרי בכת אחת כתב כל האותיות של שם השם.

אדמו"ר האמרי אמת זצ"ל (הובא בלקוטי יהודה ליוה"כ פ) הוסיף על זה, שלכן איתא אצל הציצ"י (שמ' פק' לט,ל) **ויכתבו עליי מכתב פתותי חותם קדש לה'**: נאמר **ויכתבו בלשון רבים**, שבכדי שלא יהי' רגע אחד קלקול בשם השם ח", כתבו כמה אנשים בכת אחת ביחד את השם כדוגמת בן קמצר.

עוד אמר לבאר את הרבותא של בן קמצר שכתב שם השם בכת אחת, כי איתא במס' סופרים (פ"ה ה"ו) הכותב את השם אפילו המלך שואל בשלמו לא יפסיק, ולכן יש בזה מעלה שכותבין את כל השם בכת אחת בלי שום הפסק כלל.

חשוני חמד יומא לח,א

ושמענו בשם האמרי אמת זצ"ל עוד תשובה לשאלה זו למה לא היה אדם אחד יכול לכתוב? דהנה איתא ביומא דף לח ע"א דחכמים גינו את בן קמצר שלא רצה ללמד את מעשה הכתב, שהיה קושר ארבעה קולמוסים בארבע אצבעותיו וכותב שם בן ד' אותיות כאחת. והסביר ה-**תוספות יום טוב (שם פ"ג משנה יא)** שמעלתו בזה היא שיהא **השם כולו נכתב בכת אחת**, שלא יהיה רגע אחד שיהא השם חסר, והסביר האמרי אמת שבצלאל רצה להדר בהידור זה בציצ"י **והעמיד ד' אומנים** שכל אחד יחרוט את השם הקודש בכת אחת, וע"י כך יכתב השם שבציצ"י בכת אחת.

ויש להסתפק האם גם בספר תורה או בתפילין ומזוזות, יש מקום למעלה זו לכתוב השמות בכת אחת על ידי ארבעה אנשים? תשובה. שאלתי שאלה זו את גיסי הגר"ח קנייבסקי שליט"א והשיב לי שיהיה כתב מנומר והוא חסרון, כמבואר ברמ"א (חור"מ סימן שלג ס"ה).

(שמ' פק' לט,ל) **ויכתבו עליי** – מונח רביעי, אפשר שמלת הוי"ה נכתבה ע"י ארבעה אומנים בכת אחת, ואות "ל" נכתבה ע"י אומן המישי ומלת "קדש" או שנכתבה ע"י אותו אומן או אולי אחרים.

שמות תצוה כת,לו: ועשית ציצ"י ונתב טהור ופתחת עליי פתותי חותם קדש לה':

[לו] ושמית אתה על-פתיל תכלת ונתה על-המצצפת אל-מול פני-המצצפת יתה:

[לח] ונתה על-מצח אהרן ונשא אהרן את-עצו הקדשים אשר יקדשו בני ישראל לכל-מתנת קדשיהם ונתה על-מצחו תמיד לרצון להם לפני ה':

רש"י (חל,ח) ונשא אהרן - לשון סליחה, ואף על פי כן אינו זז ממשעו, אהרן נושא את המשא של עון, נמצא מסולק העון מן הקדשים:

את-עצו הקדשים - לרצות על הדם ועל החלב שקרבו בטומאה,

את-עצו הקדשים – מונח רביעי, מלמד על לפחות ארבעה מיני עוונות הקשורים לקרבנות, שהם משני סוגים שעל חלקם הציצ"י מרצה ועל חלקם הציצ"י לא מרצה.

זה מרומז בטעם מקף של **את-עצו** – מקף כרב-מצב העוונות שכהן גדול מרצה עליהם בנשוא את הציצ"י על מצחו (מצב א) לרצות על הדם ועל החלב שקרבו בטומאה (שני אלה מהווים שני עוונות), (ב) שמא תאמר שגם מרצה על העוונות הבאים, ודוחה את מצב (ב) ומונה מה מכיל מצב (ב)

כמו ששנינו (פסחים טז,ב) אי זה עון הוא נושא, (והולך וממעט אילו עוונות אינו מרצה)(טט: עוון ג) אם עון פיגול, הרי כבר נאמר (ויקרא יט ז) לא ירצה, (טט: עוון ד) ואם עון נותר, הרי נאמר (ויקרא יז) לא יחשב, (טט: עוון ה) ואין לומר שיכפר על עון הכהן שהקריב טמא, שהרי עון הקדשים נאמר, ולא עון המקריבים, הא אינו מרצה אלא להכשיר הקרבן:

ונתה על-מצחו תמיד - אי אפשר לומר שיהא **על-מצחו תמיד**, שהרי אינו עליו אלא בשעת העבודה, אלא תמיד לרצות להם, אפילו אינו על מצחו, שלא היה כהן גדול עובד באותה שעה. ולדברי האומר (יומא ז ב) עודה על מצחו מכפר ומרצה, ואם לאו אינו מרצה, נדרש **על-מצחו תמיד**, מלמד שמשמש בו בעודו על מצחו, שלא יסח דעתו ממנו:

על-מצחו – מקף כרב-מצב מחלוקת מתי הציצ"י מרצה (א) בעודו על מצח כהן גדול בשעת עבודה (ב) תמיד גם שאינו על מצחו של כהן גדול בשעת עבודה

ונתה על-מצחו תמיד – מהפך פשוט זקף-קטן, שתי דרשות שלפחות אחת מהן יוצאת מפשט הכתוב. הדרשה היוצאת מהפשט היא מלמד שמשמש (הכוונה ממשמש) בו בעודו על מצחו, שלא יסח דעתו ממנו: